

választotta meg az alapszabályaiban előírt vezetőséget, úgy hogy különállásának, jóformán minden nyomai eltűntek, hisz pénzügyi igazgatás egységesítése tekintetében ugyanis szerződést kötöttek az anyahitközséggel. De ismét, ha beolvadtak, hogyan tudtak szerződni és így tovább.

A kassai kongresszusi hitközség az orgona beállításával kétségtelen felzavarta sok, mondjuk, fiókhiveinek lelki nyugalját, ami hiba volt, anyagi érdekek is érintve vannak, azonban másrészt talán még sem képezhet oly lelkiismereti terhet, ha akár még ugyanazon hitközség egyik templomában orgona szól, ha a konzervatív hiveknek megmarad az orgona nélküli templomuk. Im, a nagy feladat igazságot tenni. Milyen jó annak, kinek nem kell döntenie.

A párizsi hitközség viszonyai. A francia törvény, mely a felekezetektől minden állami szubvenció megvonását rendeli, a párizsi hitközség anyagi viszonyait is megrendítette és amíg azelőtt némi tartalékokat is tudott gyűjteni, most már deficit súlyát kell éreznie. Az 1910. évi zárszámadás ugyanis 1,035.508 franc kiadás mellett 55.000 fr. hiányt tüntet fel, pedig a hitközség tagjai némileg szaporodtak, — 1910-ben számuk 3993 volt — és az általuk fizetett járulék, adónak nem mondható, mert teljesen önkéntes, emelkedőben van. A szóban levő évben 263.000 fr.-ot tett és egyesek igazán imponáló összeggel járultak hozzá. Így 1 tag 30.000 fr., három 5000 fr., négy 3000 fr., három 2500 frankkal. A szertartási szemlézetet 11 rabbi, 16 kántor, 4 karvezető és 127 énekes képezi. Hitoktatásban 2928 gyermek részesült, 257-en lettek barmicváhk. Az esketések száma 353, a temetéseké 972 volt. Ha ez utolsó adatokból Párizs zsidó lakosságának számára lehetne következtetni, úgy azt a pesti számokkal való összehasonlítás alapján 50—60.000 lélekre kellene tenni, csak hogy e következtetés hibás, részben, mert számos zsidó nem veszi igénybe a hitközséget, mert teljesen eltávolodott már a zsidóságtól, részben, mert nagyszámu lengyel és orosz bevándorolt külön hitközségi egyesületeket képeznek és a nagy hitközséggel semmi közösséget nem tartanak fenn.

Zsidótelepek Középamerikában. Nicaragua állam formaszerűen meghívja az orosz zsidókat letelepedésre és 140 acre szántóföldet ígér minden letelepedőnek; az esetben pedig, ha elég számban akadna telepes, helyi önkormányzatot is helyez kilátásba. Fel is akarja szólítani a nagy zsidó jótékony testületeket, mint az ICA-t vagy az ITO-t, hogy támogatásukat megigérjék.

HITKÖZSÉGI SZEMLE

ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK ÉS INTÉZMÉNYEK ÜGYEINEK HAVI KÖZLÖNYE

SZERKESZTI: Dr. WEISZBURG GYULA.

— MEGJELENIK MINDEN HÓ ELSEJÉN. —

Dr. Weinmann Fülöp.

A csendes ember még csendesebb lett; a nyugodt vezér oda-tért, hol már mindenki nyugodt. *Dr. Weinmann Fülöp*, hitközségünk elnöke itt hagyott bennünket!

Sokan talán egy jelzöt tettek volna a szó „elnöke” elé — hisz az író világ napjainkban oly bőkezű a szép jelzőkben — mi, akiknek alkalmuk volt az elhunytat megismerni, az ő szellemében járunk el, mikor a jelzöt mellőzzük. De hisz nem is volna könnyű oly jelzöt találni, mely az ő lényének megfelelő lenne.

A legszokásosabb kitétel, mellyel elnököket illetnek: „a szeretett”. Csakhogy ő nem volt az, amit szeretettnak szoktak nevezni, nem is akart az lenni; sőt talán még kisebb mértékben akart annak feltűnni, mint amennyire valóságban volt. Miért? Nyilván, mert tudta, mennyi áldozatot kell hozni annak, ki a „szeretett” jelzőre aspirál, áldozatot izlésben, önállóságban, meggyőződésben, nem ritkán jellem-ben is. Mert az emberek nem azt szeretik, ki a meggyőződése becsületes utján halad, nem azt, ki az igazság utmutatója jelölte irány-tól el nem tér; nem azt, ki nekik azt adja meg, ami őket megilleti és ki őket értékük szerint becsüli meg, hanem azt, ki kedvükért megtagadja meggyőződését, ki javukra az igazság mérlegét félre is billenti, azt, ki juttat nekik, akár más rovására, azt, ki őket költött értékek leplével borítja be. *Dr. Weinmann Fülöp* ezt az áldozatot nem akarta meghozni és nehogy tulnyájas legyen, inkább rideg volt, semhogy hízolgőnek tűnjék fel, inkább érdesnek mutatkozott, semhogy édeskésnek tartsák, jobb szerette, hogy fanyarnak mondják.

De míg sokan azok közül, kik egyéniségüket jobban szeretik a tömeg kegyénél, az embereken, kikről tudják, hogy nem lesznek kegyeltjeik, úgy állnak bosszut, hogy félelmeseznek, iparkodnak fel-tűnni, hogy velük hatalmukat szeretik éreztetni, megvetésük egy-egy

szikráját rájuk szórni, addig az elhunyt elnökben a szerettetés nostalgijának e ki nem elégitett érzése szülte ily jellemvonások sem honosodtak meg. Nem kellett neki az emberek hízeltése, de nem gyönyörködött féltelmükben sem. Nem akart az emberek előtt meghódolni, de uralkodni sem akart felettük. Volt benne valami a régi bölcsék nyugalmból, abból a nyugalomból, melyet el nem érhetnek a kegyek után futkosók, a meggyőződés-cserélők, a jellemek szélkakasai, hanem csak azok, kik értéküket önmagukban bírják, a jellem-szilárdak, az igazság papjai.

És itt megtaláltuk azt a jelzöt, mely az elhunytat leghivebben jellemzi: az igazság szolgáltatója azt. Mert igazságszeretben kevesen érték utól, jogérzetben mindig elől járt. Megvetéssel bélyegezte a hazugokat, azokat a sajnálatra méltó denevéreket, kik emberek és áramlatok kedvéért folyton megtagadják igazi énjüket, azokat, kik zászlórudon maradt rongyként folyton jobbra-balra hajlanak, anélkül, hogy erejük volna egy pillanatra megállapodni.

Szívének vágyával igazság után pedig lépést tartott agyának követelménye a logika iránt. Tisztán, logikusan gondolkodott, mint kevesen, fegyelmezett agya felfogta az ügyeket egészükben, de áthatotta azokat minden részleteikben is. Gyönyörűség volt vele súlyos kérdések felett vitatkozni, mert mindig mutatta, mily mély, mily alapos, mily átható a gondolkodása.

Az igazsághoz érzésben, az igazsághoz a gondolkodásban, hozzájárult igazsága az életben. Nem, hogy cselekedeteiben nem vétett az igazság ellen, ez nem érdem, melyet kiemelni kellene, hanem, hogy szolgált a igazságot életével: kötelességtudása révén. Hisz mi más a kötelességtudás, mint a nagyobbrendű igazság uralma tetteink felett.

Dr. Weimmann Fülöpöt mindig nemes kötelességteljesítés hatotta át. Több mint öt éven át állott a pesti hitközség élén és nem lankadó buzgalommal, nem változó pontossággal, nem gyengülő kötelességtudással végezte az elnök oly különböző és nagyszámu feladatait. És mikor hetenként megjöttek azok az órák, melyek kizárólag a hitközségnek voltak rendelve, ő évről-évre majdnem pillanatnyi pontossággal jelent meg, hogy intézkedjék, ellenőrizzen, javasoljon és tanácskozzék.

Ez igazság jellemezte őt a hitközség szolgálatában állókkal szemben tanusított magaviseletében is. Megkövetelte a rendet, a pontosságot, de nem volt benne semmi zsarnoki vagy a hatalom érzetetésének vágya, és ha elvétele történtek hibák — hisz ily nagy ügykörben ez

majdnem elkerülhetetlen — nem a megtorlás bárdját bocsátotta a hibázóra, hanem a tanító utbaigazításával iparkodott odahatni, hogy a hibák lehetőleg elkerültesse.

Munkáját sajnós, be nem fejezte. Meghalt, mielőtt több fontos ügy, mely a határozatra megért, dülőre jutott volna és ez hirtelen halálát még sajnálatosabbá teszi. De erről ő természetesen nem tehet. „Ő egyenességben haladt, igazságot cselekedett és szívének szava is igazság volt.“ Legyen meg neki az édes, örök nyugalom.

Dr. Weinmann Fülöp élete.

Dr. Weinmann Fülöp 1839-ben született Sebes — Kellemesen. Középiskolai képezését az ungvári gymnasiumban nyerte. Jogi tanulmányait részint az eperjesi jogi akadémián, részint a bécsi egyetemen végezte el s ez évi december hó 13-án készült megünnepelni a doktori diploma elnyerésének 50. évfordulóját. Kiünő eredménnyel befejezett egyetemi tanulmányai után, 1864-ben, az akkori viszonyokhoz képest, mint zsidó ifju, csak őfelsége külön engedélye alapján tehetett ügyvédi vizsgát, minek sikeres kiállása után hosszabb európai körúton tanulmányozta különböző országok jogrendszereit és jogviszonyait s ezután megkezdte Debrecenben az ügyvédi gyakorlatot. Debrecenben megalapozván jövődő hírnevét, Szegedre tette át ügyvédi irodáját.

Szegeden érte őt a zsidók emancipációját elrendelő 1867: XVII. t.-c., mely a közhivatal viselésére való jogot megadta. A jogi szaklapokban s az első jogászggyűlés tárgyalásain feltűnt éles judiciumával, átható logikájával és széles látkörével. Így történt, hogy *Horváth* Boldizsár igazságügyminiszter dr. Weinmannt a budapesti kir. ítélőtáblához kisegítő bíróvá nevezte ki. Ő volt tehát az első zsidó, ki Magyarországon kir. ítélőtáblai bírói hivatalt viselt. *Perczel* Béla igazságügyminiszter Weinmannt bizta meg a közjegyzői törvény tervezetének megalkotásával s midőn az 1874: XXXV. t.-c. életbe lépett, Weinmann Fülöp is kineveztetett közjegyzővé, Budapest székhellyel s ezen minőségben működött élete végéig. A közbizalom, mely nagy tudása iránt már kir. táblai bíró korában megnyilatkozott, a közjegyzői székbe is elkísérte. Az örökösödési eljárásról szóló 1894: XVI. t.-c. szintén az ő alkotása.

Mint gyakorlati jogász, elsőrangú tekintély volt, úgy a tudományos világban, mint a nagyközönség szemében. A budapesti kir. közjegyzői kamarának éveken át alelnöke, s évek hosszú során át tagja volt a gyakorlati bírói vizsga cenzori karának. A nagyközönség

leirhatatlan bizalommal fordult az öreg urhoz, aki irodájának legkisebb ügyeiről is tudott s aki a szerződések és a végrendeletek megalkotásának sokszor nagy elővigyázatot és tapintatot igénylő útjain mindig csodálatos biztossággal találta meg azt a formát, mely a felek mindenikét megnyugtatta.

Érdemeit legfelsőbb helyen is elismerték és méltatták. Ő felsége, a király, előbb a kir. tanácsosi, utóbb az udvari tanácsosi méltósággal tüntette ki.

Ámde e fényes méltóság és az elért sikerek egy pillanatig sem tartóztatták őt vissza, hogy az óriási mértékben igénybe vett idejéből szabaddá ne tegyen annyit, a mennyire a zsidó hitközség ügyeinek irányítása és vezetése végett szüksége volt. A hitközség volt az ő második otthona, a hitközségi élet az ő második élete. Szíve teljes melegével, a legnemesebb önfeláldozással és fáradhatatlan munkabírással foglalatoskodott a hitközség sokszor szövevényes ügyeivel.

Weinmann Fülöpnek a pesti izr. hitközségnél való szereplése 31 évet tölt be. Az 1880. évben választatott meg a hitközség képviselőtestületi tagjává, 1886-ban választmányi taggá, majd 1901. decemberében előjáróvá, mikor is az oktatási ügyosztály vezetésével bízott meg. 1902-ben a hitközség elnökhelyettesévé, majd *Kohner Zsigmond* elnök visszalépése után 1906. október 14-én a hitközség elnökévé választatott.

Mint az okt. ügyosztály előjárója s későbbben mint a hitközség elnöke, a hitközségi oktatásügy fejlesztése körül szerzett hervadhatlan érdemeket, melyeket magának a hitközségi tanügy ujjaszervezése és a tanszemélyzet anyagi helyzetének fokozatos javítása által szerzett.

Az ő buzgalmának eredménye volt a hitközségi adminisztrációnak a mai niveau-ra való emelése és különösen a jogi- és alapítványi ügyek rendezése.

Kiterjedt társadalmi összeköttetései és kiváltképen rokonszenves egyéniségének sulya tették lehetővé, hogy a hitközség oszlopos tagjai humanitárius és kulturális célú intézmények létesítése végett hatalmas alapítványokat helyeztek el a hitközség kezelésébe. Az ő személyébe vetett határtalan bizalom jótékonyan vetette reá a fényt a hitközségre is. Így keletkezett a *lovag Freystädtler*-féle kézműves-, jótékonsági- és gymnasiumi alapítvány; a *Wahrmann* Mór-féle iskolai és jótékonsági alapítvány, a *Wahrmann* Sándor-féle jótékony-, kiházasítási és középiskolai alapítvány, a *Taub* Salamon-féle jótékonsági-, gyermekkórházi-, vakokintézetéi- és középiskolai alapítvány; *Ehrlich* Mózes különféle alapítványai; lovag Wechselmann Ignác

tanítói nyugdíjsegély- és vakintézeti alapítványa, *Böhm* Leonora vakintézeti alapítványa, a *Rott* József és neje kiházásitási és ösztöndíj-alapítványa; a *Glück* Bernát-féle szünidei gyermektelep- és patronage-alapítványa és számos más felekezeti, közművelődési és közjótékonyossági célnak szolgáló alapítvány.

Az ő elnöksége alatt épült fel a hitközség Aréna-uti temploma és vásároltatott meg a létesítendő ferencvárosi templom telke. Az ő elnöksége alatt nyílt meg és kezdte meg magas hivatását a Wechselsmann-féle vakintézet. Egyenesen az ő buzgó utánjárásának az eredménye, hogy a nagyméltóságu vallás- és közoktatásügyi miniszterium megengedte több hasonrendeltetésű alapnak a Freystädtler-féle gymnasiumi alappal való egyesítését és így vált lehetővé, hogy a hitközség alapítványi gimnáziuma egy-két év leforgása alatt meg fogja kezdeni hivatását és a majdan felépítendő gymnasiumi épület kétségkívül legfényesebb momentuma lesz Weinmann Fülöp emlékének, alkotó tehetségének, hisz az épület pályaterveit gondos szemekkel bírálta végig és ő volt az, aki a gymnasiumi épület részére telket vásárolt.

Évekkel ezelőtt, midőn a hitközség tudatára ébredt annak, hogy a régi alapszabályok a modern hitközségi életnek meg nem felelnek többé, ő dolgozta ki az új alapszabályok tervezetét és még közvetlenül is, nem kevesebb, mint négy óriási sulyu és komplikált szabályzat revideálásával foglalkozott, a hitközségi tisztviselők nyugdíj-szabályzatával, a hitközségi, kórházi és a fiuárvaházi szabályzattal. És a korát meghazudtoló öreg ur nem ismert fél munkát. Ezt a négy szabályzat-tervezetet ott hordta a fejében. És amit egyszer megtanult, arra mindig visszaemlékezett.

A tisztviselői kar iránt mindig atyai szeretettel viseltetett. Nem a büszke parancsoló volt, hanem a mély érzésű hivatalfő, aki pedáns szigora mellett sem tudott kiméletlen lenni és akinek még a dorgáló szavaiban is a jóakarát hangja csengett, viszont az érdemeknek elismerésében senki sem volt nála bőkezűbb.

Rendkívüli objektivitása és még a kiélesedett helyzetekben is megőrzött higgadtsága sokszor megóvta a hitközség békéjét. Az ő tapintatos magatartása tette lehetővé, hogy a hitközség és a chevra kadisa közös érdekű ügyei egyetértésben intéztettek el, amit kétségkívül az a körülmény segített elő, hogy Weinmann Fülöp, ki egy ideig a chevra kadisa alelnöki tisztét is viselte, a chevra kadisa ügyeit alaposan ismerte.

... Munkás kezéből kihullott a toll. Tennivaló maradt elég. A megboldogult kötelességtudása szolgáljon példa gyanánt utódainak.

Előkészületek a harcra.

Irta: **Dr. Weiszburg Gyula.**

A miniszteri indokolás, mely a zsidó egyház segélyezésére szánt összeg felemelését azzal is megokolja, hogy abból a szervezet megalkotásához szükséges előmunkálatok költségei is fognak fedeztetni, ismét lázba hozta a két tábor. Kovácsolják a fegyvereket. Az orthodoxok állítólag valami demonstrációt terveznek, melyen kimondanák, hogy ők a haladókkal nem képeznek egy felekezetet, a kongresszusi kürtösök pedig ismét elfujják a régi szomorú nótát a kettős szervezetről és aki a nóta tartalma felett alaposabban nem gondolkodik, igazán azt hiheti még, hogy a zsidóság vagy legalább a magyar zsidóság halálharangja kondult meg a pillanatban, amelyben a magyar zsidóságot az állammal szemben két szerv fogja képviselni és a felsőbb egyházfegyelem ügyei két külön testület által fognak kezeltetni.

Az orthodoxok demonstrációjáról nem fogunk sok szót vesztetgetni. Nemcsak azért, mert mi, kik nem tartozunk az ő táborukhoz, nem remélhetjük, hogy rájuk nagyobb hatást gyakoroljunk, hanem azért sem, mert ők, ha tulsásokba esnének is és a köztük és a haladók közt fennálló különbségeket élesebben állítanák is be, mint azt az igazság megköveteli, joggal vehetnék a maguk részére azt a mentséget igénybe, hogy ők a gyengébbek, őket akarják belekényszeríteni egy házasságba, melyhez nincs kedvük, őket akarják akaratuk ellenére átölelni, mikor pedig attól félnek, hogy ez ölelés őket megfojthatja. Mikor a bíróság valakinek a véltlen önvédelem mentségét engedélyezi, nem mérlegeli, hogy a megtámadott vagy magát megtámadottnak vélt egyén e támadást nem erősebb eszközökkel akarta-e elhárítani, mint amelyek ahhoz okvetlen szükségesek voltak, hogy nem sebesített-e halálosan, mikor egy kevésbbé súlyos testi-sértés is meghozta volna a kívánt eredményt. És nekünk őszinte meggyőződésünk, hogy ha a haladó zsidóság vezetői az orthodoxokat nem üldözték volna annyira a szerelmükkel, ha nem akarták volna őket mindenáron azzal az egységes szervezettel boldogítani, amely nekik nincs és nem lehet nyükre, úgy ők se gondoltak volna arra, hogy az abroszt kettőnk közt úgy elvágják, ahogy arra most, az önfentartás ösztönétől hajtva, törekszenek. Azért az orthodoxokról és az orthodoxokhoz nem beszélünk tovább.

De újból és újból kell hangoztatni, hogy a kongresszusi zsidóság hivatalos tényezői és sajtója a közönséget vagy önmagát is ámitja,

mikor a kettős szervezetnek már gondolata felett is jajveszéklésbe tör ki és szentélypusztulásnak és nemzeti szerencsétlenségnek hirdeti, ha *Bilkét* és *Szegedet* a miniszter előtt, vagy akár a főrendiházban nem *egy* személy fogja képviselni és a *liszkai* meg az *aradi* metsző panaszát hitközsége ellen vagy hitközsége panaszát ellene, nem ugyanaz az egyházi bíróság fogja elintézni.

Mert az igazságnak legnagyobb ellensége itt is, mint majdnem mindenütt a frázis, a hangzatos szavakkal való dobálódzás. Ezt a cafrangot kell leszakítani és akkor tisztán fog előttünk állni az igazság. Ez a frázisgyártási rendszer csinált az egységes szervezetből szentséget, melyen kívül nincs üdvösség, ez csempészte bele a szervezet kérdésebe a zsidóság egységességének kérdését, mintha ez az egység, mely nagy keretben tényleg megvan, attól volna függő, hogy a miniszter valamennyi magyar hitközséggel egy vagy két központ útján levelez, mintha a zsidóság kevésbbé volna egységes azáltal, hogy a német birodalomban Württemberg zsidói másképp vannak szervezve, mint a poroszok, hogy Berlinben a nagyközség mellett egy teljesen önálló Adass Jisrael község is létezik, mintha a zsidóság kevésbbé volna egységes azért, mert a bécsi nagyhitközség mellett a török hitközség teljesen autonom. Aminthogy szefard és askanáz zsidók, ha egy helységben élnek is, mindig külön hitközségeket alakítanak.

Egyáltalában, mily frivol feltevés az, hogy a zsidóság egysége, tehát a hitbeli, lelki, szellemi közösség, mely az egységet egyedül képezheti, felbomlik, ha az állam két szervezetet engedélyez? Hát ha a zsidóság egységes, megszűnhetik-e az lenni, ha a törvényhozás ezt kimondja. Hát az a zsidóság, mely ma még egységes volt, holnap már nem lesz az, mert a „Budapesti Közlönyben“ megjelent egy törvény, mely kétféle szervezetet, vagy akár még kétféle zsidóságot is ismer? Azt hinné az ember, hogy aki az egységességről oly bombasztással állítja, hogy ez a „historia, a tradíció, a törvény, a természet, a közakarat és az egyisteniség fogalmából (?) szervesen kifejlődött“, az nem fog róla oly alacsonyan gondolkodni, hogy lehetőknek tartsa, miszerint az „a historia, tradíció stb. stb. fogalmából szervesen kifejlődött egységesség“ 24 óra alatt el legyen temethető; avagy az orthodoxokra a természet fogalma ezután nem fog kihatni és az egyisteniség helyett a háromságot vagy a trimurtit fogják vallani?

Evvel szemben mi az igazság? Az, hogy a zsidóság nagy v. másokban egységes, de ez egység dacára a felfogásban, a hagyomány értékelésében, izlésben és műveltségben oly különbségek alakultak ki,

melyek lehetetlenné teszik, hogy felekezeti ügyeiket *egy* testületben adminisztrálják, akár ott, hol azt első fórumban, akár ott, hol felsőbb fórumban végzik. Az alsó fórum a hitközség, a felső a szervezet magasabb alakulatai. Hát lehet-e másképp? Vajjon lehet-e megkövetelni, hogy a Szabolcs, Zemplén, Abauj és más északkeleti megyékből Kassára szakadt régi formájú zsidók az orgonás templomba menjenek imádkozni, lehet-e ilyen és hasonló zsidóktól megkövetelni, hogy ők rituális intézményeik felügyelőjéül olyan papot ismerjenek el, ki az ő, a papról beléjük nevelt ideáljuknak meg nem felel? Lehet-e nekik rossz néven venni, ha vallásos ügyeik képviselőjéül nem óhajtanak olyan embert, ki velük a vallási közösséget, legalább külsőségekben, teljesen felbontotta? Mi következik ebből, hogy engedélyezni kell nekik külön hitközségeket. Ha pedig ez meg van, hogyan lehet ezeknek közös felsőbb hatóságuk?

Azt mondják erre, hogy lehet teremteni autonómiát, mely vallási kérdésekben nem lesz illetékes. De hát milyen hallatlan csodabogár egy felekezeti autonomia, mely vallási kérdésekre ki nem hat? Hát nem a *vallásfelekezet* autonómiájáról van szó és létezik-e egy vallásfelekezet ügyeiben olyan kérdés, mely következményeiben a vallást nem érintené? Az adózás p. o. csak eléggé nem látszik vallási ügynek és ki állíthatja, hogy ennek is nincsenek, vagy nem lehetnek ágazatai, melyek a vallás területére nyulnak át?

És mi lesz a fegyelemmel? Hát micsoda autonomia az, mely a felekezet tisztviselőinek fegyelmi ügyeire ki nem terjed? Avagy p. o. a nyitrai orthodoxok panaszát, hogy tanítóik jom kippurkor a sarujukat a templomban le nem vetik, a közös, többségében esetleg haladóbb érzelmű fegyelmi bíróság intézze el. Lesz tehát az alsó foktól a legfelsőbbig kétféle fegyelmi hatóság. De hol van aztán az egység? hol van az egységes önkormányzat?

Hisz, ha az autonomia csak arra való volna, hogy a kormánynál képviselje a zsidóságot, talán, bár nehezen, még elképzelhető volna az egység, de hisz ez az önkormányzat legmellékesebb része. Az autonomia a vallás erősítésének az eszköze, a templom, az iskola a vallási ismeretek terjesztése által, egy autonomia azonban, mely ezeket nem célozza, ezeket tekinteten kívül hagyni kénytelen, mi egyéb, mint egy postahivatal, mely a kormány levelezését a hitközségekkel és fordítva közvetíti; ilyet ne mondjanak autonómiának és ez után kár vágyódni, ilyen nem érdemli meg a küzdelmet, ilyenért nem érdemes összeveszni senkivel.

Vessék tehát sutba a fegyvereket. Mondják ki a kongresszusiak,

hogy a zsidóság egy, de ez egységes zsidóság érdekében áll, hogy a felekezeti ügyeknek két adminisztrációja legyen és akkor az orthodoxok is félre teszik a fejszét és azt hisszük, szívesen koncedálják, hogy a zsidóság egységes, ha sok és fontos kérdésekben eltérő irányok és felfogások léteznek is.

Vallásváltoztatás a középiskolai tanfolyam alatt.

Irta: Dr. Fényes Mór.

A valláscsere ügyeit szabályozó törvény az egyik egyház kebeléből a másikba való átlépést függővé teszi a) a szülők elhatározásától az 1—7 életévekre, b) az áttérni kívánónak saját akaratától a 18-ik életéven túl. A 7—18 életévekben az áttérés a törvény értelmében ki van zárva, még azon esetben is, ha a szülők maguk is áttérnek.

A törvény alkotói a 7—18 év közötti életkor kiszabásában kétségek nélkül szem előtt tartották, hogy ez az idő az elemi- és középiskolai tanulmány életszakára esik. Másképp el nem képzelhetjük, mi okon vonja ki már a 7 éves gyermeket a szülő vallási rendelkezése alól, hisz érettség tekintetében ép olyan elbírálás alá esik, mint az előző életszak. A gyermeknek nem lehet még 10 éves korában sem olyan meggyőződése, mely kiméletet érdemel a szülők határozott akaratának s a családi kötelék szilárdsága érdekében ellenére is. Nem a gyermek lelkiületét féltette tehát a törvény, hanem az iskolai rendtartás zavartalanságát: azt, hogy a gyermek egyazon nevelési időszakában való vallásváltoztatás által felekezeti surlódást ne idézzon föl, a tanulótársakban megbotránkozást ne keltsen és táplálékot ne adjon egyes tulbuzgó térítő hitoktatóknak vagy világi tanítóknak és tanároknak lélekfogdosási vágyuk kielégítésére.

A törvény ezen intenciója érthető és tiszteletreméltó. Óvja meg-rázkódtatástól az iskola beléletét és óvja a gyengébb felekezeteket az erősebbek ellenében.

Ismeretes tény azonban, hogy e törvényt a zsidóság kárára igen sok esetben engedte a tanügyi hatóság áthágni. Az esetek száma több százra fog már rugni a törvény életbelépése óta. Minden felszólamlás hiábavalónak bizonyult. A kormány a lelkiismereti szabadság elvére helyezkedett, noha az elemi- és középiskola lelkiismereti szabadságot nem ismer, mert minden tanuló köteles a hitoktatásban és istentiszteleti gyakorlatokon a tanár által megállapított módon

résztvenni és hittani kielégítő osztályzat nélkül bizonyítványa érvénytelen.

Tanulónak áttérése más vallásra mindig kellemetlen érzéseket idéz fel, úgy az illető vallás hittanára, mint pedig az osztálytársak előtt. Még a fakultatív tárgyak, mint pl. az egészségtan tanárának évközben való faképnélhagyása is sértő és alig engedhető meg súlyos ok nélkül. Az ilyen áttérés lehetősége megadja a módot a rakoncátlanabb tanulóknak, hogy hitoktatóikkal dacoljanak, őket az osztályzat megállapításában függésben tartsák és ezzel a legfőbb és majdnem egyetlen fegyelmi eszközt is kezéből kicsavarják, hogy üzelmeiket tetszés szerint folytathassák. Képzeltetni, ennek mily káros visszahatása van az egész osztályra, mely tanuja a kínos vergődésnek, melyben a szorongatott hitoktató leledzik, midőn az igazságos elbánnás és a „magasabb“ felekezeti érdek között választania kell és egy tanulóra való tekintettel kénytelen szabadságlevelet adni az osztály minden hanyag tanulójának a nemtanulásra. Nem akarok a buktatás jogával élni akaró hitoktatók védelmére kelni, nem is hiszem, hogy e cikkem valakit személyesen érintsen, egy helyes vizsgarendszer anélkül is kellően megvédi a tanulót a tanár netáni túlkövetelése ellen. De moralis tekintetben nem nézhetni közönnnyel e viszszás állapotot.

Van a dolognak még más vonatkozása is, melyet már közjogi-nak mondhatnék.

Az eddigi gyakorlat ugyanis módot ad a tanulónak arra, hogy egyáltalában hittan tanulása és hittani vizsga nélkül szerezzon évenken keresztül egészen az érettségi vizsgáig osztálybizonyítványt. A tanulónak csak át kell lépnie a vizsga előtti napokban egy másik vallásra. A régi vallástanár számon nem kérheti már a maga anyagát, az új hitoktató meg bizonyára nem támaszt új hívének akadályt az ő nyájába való térésre. De nem is támaszthat. Hiszen a tanuló az eddigi anyagnak megfelelő tananyaggal meg volt terhelve az előbbi vallásban. Nem is képzeltetni, hogy p. o. a VIII. középiskolai osztály katolikus vallástanára ujonnan belépő növendékétől az egész I—VIII. osztályu tananyagot számon kérje. Hisz az eltérő tantervű iskolák is kölcsönösen elismerik és figyelembe veszik egyes tanulók átlépésénél a tanulók eddig elnyert osztályzatát és átvett anyagát és nem követelnek különbözeti vizsgát. Csakis másnemű iskolára való átlépés esete képez kivételt e tekintetben. Hasonlóan nem kéri számon az iskola görög-ről a görög-pótló tanfolyamra áttérő tanulótól az előző osztályok tananyagát, melyből annak idején a tanuló szabály-

szerü bizonyítványt nyert. Ellenben nem engedi az iskola a tárgyaknak megkerülésével való áttérést, mit a vallástanárok új hívek szerzése esetén szívesen megtesznek.

Eléggé megérett a kérdés arra, hogy valahára rendet teremtsünk benne. Kívánja azt az iskola nyugalma, a tanár tekintélye és végül az iskolai igazságszolgáltatás érdeke.

A kérdés megoldása korántsem oly nehéz, mint más egyházpolitikai bonyodalmak kibogozása.

Előszörban és csaknem egyedül a mi felekezetünket érinti ez állapot. A mi orsz. irodáinknak kellene tehát a közoktatási kormány-nál eljárnia egy oly rendelet kieszközlése végett, mely kimondaná, hogy *az elemi és középiskola növendékei korukra való tekintet nélkül más vallásra át nem térhetnek.*

Amennyiben a kormány még ilyen értelemben sem volna hajlandó sérelmünket orvosolni, arra bizonyára hajlandóságot fog tanusítani, hogy egyszersmindenkorra kimondja, hogy a más vallásra áttért tanulók nyomban az áttérés tudomásulvétele után tartoznak az iskolát elhagyni, más iskolába való átlépésük lehetőségére a főigazgató, illetve tanfelügyelő intézkedik.

Seliach Cibbur!

Irta : **Krausz Fülöp** (Besztercebánya.)

Korunk általános szellemi és szociális haladása közepette mind-
abban, ami a Seliach Cibburt illeti, igen sajnálatos visszamaradott-
ság nyilvánul; mert alig találunk szakmát, melynek hivatásáról,
jelentőségéről és a vele szemben támasztott követelményekről nagyobb
fogalomzavar léteznék, mint éppen a *Seliach Cibbur* hivatásáról.

Seliach Cibbur : a község küldöttje Isten előtt ! Mily ideális
hivatás munkása dicsekedhetik ennél szebb címmel és mely szakmá-
nak munkásaival szemben támasztanak szubtilisebb erkölcsi igénye-
ket, mint éppen a zsidó kultusz e munkásával szemben.

E szűk cikk kerete nem engedi meg, hogy mindama talmudi
és Sulchan Áruchoi szabványok, a kiterjeszkedjünk, amelyek a hiva-
tásos előimádkozóra vonatkoznak, azért itt csak néhány praegnansabb
tételt akarunk — általános felvilágosításul — említést tenni.

Igy a Sulchan Áruchoi legelső követelménye : „Szükséges, hogy
a Seliach Cibbur hivatásához méltó egyén legyen. S ki méltó e hi-
vatásra ? Az, aki büntől, rossz hírtől már születésénél fogva ment,
szerény természetű ; a nép által kedvelt, továbbá kinek előadása

és hangja kellemes, szívhez szóló és a bibliában, prófétákban jártas stb.

Dr. Duschak „Geschichte und Darstellung des jüdischen Kultus“ című művében (324. old.) az előimádkozó hivatásáról a következőket írja: „Mint egykor Palesztinában a népet Isten előtt a főpapi szolgálat helyettesítette, úgy imádkozott a zsinagógákban — melyeket kis szentélyek gyanánt tekintettek — a község küldöttje a Seliach Cibbur, a Chazan az egész népért s minden tudatlan, illetve az imában nem jártas helyett ő végezte az istentiszteletet. Így Tischri 1. napján mint a község küldöttje valamennyi helyett ő fujta a *sófart*. Különös súlyt helyeztek a rabbik az előimádkozói hivatásra és követelték, hogy az előimádkozó már zsenge korától fogva megkülönböztetett erkölcsi integritással birjon. Szelidség és szerénység disztitsék őt; a bibliában jártas, a családja lehetőleg kifogástalan előéletű legyen; ő maga pedig az egész község rokonszenvét birja. Előadása kellemes, hangja tetszetős (Taanit 16.), kiejtése szabatos, világos és érthető; öltözete — ha a szekrény (oltár) elé lép — kifogástalan legyen stb. A talmud utáni tanítóink felháborodással nyilatkoznak azon előimádkozókról, kik énekeikkel csak produkálják magukat és csak a fülre igyekeznek hatni, anélkül, hogy az istenfélelemtől és hivatásuk tulajdonképeni céljától áthatva lennének. De azon községeket is ostorozzák, kik előimádkozójuk alkalmazásánál nem a tiszta jellemet, hanem az énekben való ügyességet szabják meg első feltételül.“ Mindezekből azt látjuk, hogy bölcs tanítóink az előimádkozónál a főszlyt nem az énekre, hanem a lelki tulajdonságokra helyezték.

Ezekkel szemben nálunk vezető férfiak azt hirdetik és vallják, hogy a kántor *első* feladata, miszerint szépen énekeljen; származás, mult, jellem, alapos szaktudás ezek és más hasonló tulajdonságok szerintök mellékesek, aki ezekre is kíváncsi, az menjen tudakozódni Orosz-, Lengyel-, Románországba, vagy informálódjék a cabaret vagy brettli igazgatóinál. Sőt ezen jelenséget nemcsak kántorválasztásnál tapasztaljuk, hanem akkor is, ha egyszersmind metszöröl van szó. Egy kis fülcsiklandozás és sutbakerülnek az összes — a metszöröl szemben teljes joggal és még fokozottabb mértékben — támasztható erkölcsi igények. Pedig jól tudjuk, mennyi visszaélés történik még a magyar rabbiktól eredő kabolokkal is, hogyan támaszkodhatnánk még külföldről eredő ilyenfajta okmányokra, amikor az illető kántormetsző személyazonosságát sem tudjuk határozottan megállapítani.

Felekezeti lapjaink némelyikében rőfnyi hosszú cikkeket, való-
ságos disszertációkat olvasunk a kaftán és zsargonnak hazánkban való
tulkápasairól a hitközségekben, a magyar zsidó közéletben és
intézményekben; de ha kántorról van szó, akkor nincs kifogás a
kaftán és a jargon ellen. Ugy látszik, hogy sokan a magyar kántorá-
tust oly helynek tekintik, amelyen minden jött-ment individuum össze-
kerülhet.

Meg kell jegyeznünk, hogy mi is szívesen látnók néhány igazi
külföldi nagyság propagálását és ezen senki megütközni valót nem
találna, ha azok nyomában egész sereg proletár és talmi tehetség
hazánk hitközségeit el nem árasztaná. Szívesen látnók őket, ha nem
tapasztalnók ama sajnos tényt, hogy községekben amelyek templomai-
ban már 20—30 évvel ezelőtt *Sulzer, Naumburg, Levandovski,*
Weintraub volt otthonos, most, az istentisztelet eldudvásodván, való-
ságos chaos uralkodik. Pedig ezen községek legnagyobb részében e
vandalizmust a külföldről *egyenesen minden átmenet nélkül* hozzánk
szakadt kántorok vitték be, kik bennünket, szokásainkat, nyelvünket,
érzelmeinket és kíváncsainkat, főleg pedig a magyar „*meinjádnát*“
nem ismerik. És szívesen látnók őket, ha a magyar kántorok (s ezek
között az itt működő külföldieket is értjük) a folytonos invázió által
haladásukban akadályozva nem volnának.

Köztudomású dolog ugyanis, hogy kántor csak tehetsége révén
javíthat helyzetén és mivel nálunk Magyarországon fizetése automa-
tice nem emelkedik, áthelyezési és előléptetési rendszerünk nincsen,
állást, illetve jobb állást csak úgy nyerhet el, ha konkurrensait le-
győzni képes. Ha ezen konkurrensok csak egy bizonyos határon
belül léteznének, akkor a magyar kántor chanceai még eléggé ked-
vezőek volnának, de egy egész világ kántoraival a magyar kántor
nem versenyezhet. Nem versenyezhet már azért sem, mert sokan a
külföldiek közül jóval kevesebb fizetéssel is beérik, mint amennyi a
pályázatban hirdetve volt, csak hogy álláshoz jussanak — s miért is
tagadnánk — sok községben ez a körülmény is prioritást bizto-
sit nekik.

Tudjuk, hogy orosz, lengyel stb. származású kántor mindig
volt Magyarországon, de ezeknek legnagyobb része már gyermek-
korban mint „*Singeri*“, vagy pedig ifjúkorban mint „*Mésorer*“ be-
állt valamely kántor kórusába s ott tanulta a magyar kántorátust,
illetve a nálunk bevett tradicionális énekmodort; de egyszersmind
fokozatosan asszimilálódtak, közben pedig lassan-lassan lemállott
róluk a keleti országokból magukkal hozott — és viszonyainkba be

nem illő — szokásoknak máza is. Ma a helyzet más. A mesorrendszer már kiveszendőben van és a külföldiek — mint azt már fent említettük — minden átmenet és előkészítés nélkül elfoglalják magyar honi állásaikat. Ha a jelenlegi magyar kántorátus nivóját a nyugati országok kántorátusának nivójával összehasonlítjuk, megdöbbenően szomorú képet kapunk. Ott az istentisztelet egységét és színvonalát a hitközségek úgy biztosítják, hogy pályázataikban a „*seminaristische Bildung és Staatsangehörigkeit*“ legelső feltételek. De nem is hallunk ám templomaikban nemzetközi medvetáncot, polkát, csárdást, sőt még couplet-áriákat sem.

De hadd szólaljon meg igazunk mellett egy már örök nyugalomra tért koriféus,* ki négy évtizeden át Magyarország legnagyobb hitközségeiben működött és kit élete alkonyán a bukaresti hitközség azzal tüntetett ki, hogy istentiszteletének újjászervezését ő reá bízta. Szakképzettségét nemcsak országos hírneve, hanem kiadott szerzeményei is — melyeknek jóvedelmét csak hetekkel ezelőtt egyesületünknek egy kántoriskola-alap javára ajánlotta fel — eklatánsan bizonyítják. A megboldogult még néhány nappal halála előtt ezen nemes elhatározását s annak rugóit e sorok írójával egy kimerítő levélben közli és véleményét kikéri. E levélben többek közt ezeket írja: „Az idegen elemek beözönlése által az összes régi zsidó-melódiák feledésbe mennek és a zenetörténet majdan *Wagner* azon állításának, hogy a zsidóknak nemzeti zenéjük nincsen, igazat fog adni. Vannak melódiáink, melyek 800 évre vezethetők vissza, sőt még sokkal régebbiek is vannak. Néhány évvel ezelőtt Rómában a sixtini kápolnában voltam, bezárkóztam a zene-archivumba, lapoztam ezeréves feljegyzésekben és egész halom zsidó-melódiára akadtam. A külföldi elemnek szép és jó hazánkba való tömeges beözönlése által a hallgató hívők izlése romlik és elfajul, de háttérbe szorul minden korrekt és valódi előimádkozás is, amint azt a hitközségek azelőtt szigorúan követelték.“

És ha még ily beözönlésre szükség volna! De mi azt hisszük, hogy egy ország, amely Ausztria fővárosának, Bécsnek majdnem összes templomait magyarhoni kántorral tudta ellátni; egy ország, amely Hannovernek, Prágának, Brünnek, Karlsbadnak és a külföld még számos előkelő hitközségének kántort tudott nevelni és amelyben Friedmannok és Nay Dávidok születtek és működtek; az ily ország hitközségei nem szorulnak arra, hogy idegen tollakkal diszitsék magukat.

* *Sonntag* Mór főkántor.

Ezen visszás helyzettel nemcsak a magyar kántori kar, hanem — utóbbi időben — a nyilvánosság is foglalkozik; csak hitközségeink vezetői nem látszanak tudomást venni arról, ami körülöttük történik. Így a „Pesti Hírlap“ egyik szeptemberi száma „Hallotta Ön már az orosz kántort?“ című cikkében éles vonásokban ecseteli az utolsó időkből nálunk fellépett orosz-kántorláz kinövéseit. Többek közt a pótimaházak reklámtábláit is bemutatja, amelyeken rendszeren ez a felírás diszeleg.

Itt orosz kántor fog énekelni!!!

Azt már hallottuk, hogy orosz teának, orosz táncosnőnek csínlának reklámot. De egy Seliach Cibbur származását reklám eszközül felhasználni Magyarország fővárosában, nyílt utcán, az nemcsak egész felekezetünket megszégyenítő dolog, hanem istentiszteleti intézményeinknek teljes profanizálása is.

Rabbijaink is folyton panaszkodnak az istentisztelet énekrészeinek tultengése miatt, anélkül, hogy annak okát keresnék. Az ok pedig nagyon is közel fekvő. Ahány *fajta* kántor, annyiféle istentisztelet, annyiféle „nuszach“ (és annyiféle jellem is). Rendszert teremteni pedig abszolút lehetetlenség; mert a bevándorolt kántorok — ha állásaikat egyszer elfoglalták — minden rendszernek fittyet hánynak.

Sokat vétkeznek nálunk maguk a kántorok is az által, hogy állásaikat úgy cserélgetik, mint rossz cseléd a gazdáját. Ha községeink és még ezekhez hasonló jellemgyengeségre valló dolgokat tapasztalnak, akkor joggal azt hihetik, hogy nomád-életű elem vagyunk, melynek véglegesítés és megállapodás nem kell s arra nem is méltó.

Ily körülmények közt nem csoda, ha oly kevés fontosságot tulajdonítanak a Seliach Cibbur ténykedésének, hogy p. o. ünnepélyes templomi avatásoknál, rabbi installációknál és hasonló alkalmaknál a hírlapi közleményekben a főispántól kezdve a kisbiróig, minden jelen volt „notabilitás“ fel van említve, a kántorról azonban, aki ezen ünnepélyes istentiszteletek előkészítésével és rendezésével heteken át fáradozott és aki ezen istentiszteleteknél a rabbi után a főfunkcionárius volt, mélyen hallgat a krónika.

Végül itt még egy csodálatraméltó, de igen elszomorító jelenségre kell kitérnünk. A magyar zsidóság híres a kulturális és jótékonyági intézményeiről. Kérdezzük: mi az oka annak, hogy éppen a zsidóság azon faktorairól, kik nélkül zsidóság el nem képzelhető és zsidóság egy napig sem állhat fenn, kik egész életüket és erejüket

a szent vallás szolgálatában morzsolják le, hogy ép ezekről semmivel és semmiben nincs gondoskodva. Valóban a megtestesült irónia maga az a tény, hogy a zsidóság mindenre áldoz, még oly célokra is, melyek szoros érdekeitől távol esnek, csak a hitközségi alkalmazottak részére nincs irgalma, nincsen pénze.

Higgyék el nekünk mindama tényezők, kik sajtójukban zsidó-ügyekkel foglalkoznak, hogy a zsidó hitközségi alkalmazottak ügye oly fontos ügy, mely megérdemli, hogy minden felekezeti lap *állandó* rovatot nyisson neki és a felekezetnek arra hivatott *testületei állandóan* foglalkozzanak vele.

Harc az egyenjoguságért.

— A „német zsidók szövetségének“ IV. nagygyűlése. —

A német zsidók már belátták, hogy a tisztán vallási közösségen kívül is vannak közös érdekeik, melyeket a vallási testületek keretein kívül kell előmozdítani, mert a hitközség p. o. természeténél fogva csak vallási kérdésekkel foglalkozhatik. Ez a belátás nem maradt náluk elméleti igazság, hanem testet adtak neki és 6 évvel ezelőtt megalakították a „Verband der deutschen Juden“-t, a német zsidók szövetségét.

Mi a célja? Megvédeni a német zsidókat mindenkor és mindenütt, amikor és ahol vallásuk miatt mellőztetést vagy hátrányt szenvednek, akár erkölcsiek, akár anyagiak azok. Tudvalevő ugyanis, hogy a zsidók egyenjogúsága Németországban is, mint különben, kevés kivétellel, az egész világon, csak a papíron van meg, az életben attól még nagyon messze állnak. Ennek az egyenjogusításnak keresztülvitelére vagy legalább is megközelítésére alakult a „Verband“, amelynek tagjai közt a német zsidóság legelőkelőbbjei is szerepelnek: Justizrathok meg Geheimrathok, sőt még az ismert Excellenz dr. Ehrlich is, és a külvilágban is oly tekintélynek örvend, hogy a most Berlinben megtartott IV. nagygyűlésen Berlin a polgármesterével és a Berlin körüli városok is hivatalosan képviselve voltak és a képviselők felszólalásaikban melegen állást foglaltak a „Verband“ törekvései mellett. Természetes, hogy a hitközség is képviseltette magát, sőt a gyűlés tagjait — vagy 500-an voltak — egy estélyen vendégeül is látta.

A gyűlésen jelentést tettek a bizottságok működéséről. Így az egyik bizottság anyagot gyűjt a *zsidóknak az egyetemi pályától való elzárása* kérdéséhez. Egy másik, a zsidó vallásu tartalékos tisztek és a zsidó származásu aktiv tisztek — mert zsidóvallásu aktiv tiszt Németországban nincs — kinevezése kérdésével foglalkozik. Meg akarják

ugyanis állapítani, hogy a hadsereg hogyan jutalmazza a hitehagyást. A jelentés foglalkozik továbbá a vasárnapi munkaszünet ügyével, az Oroszországba utazó zsidók utlevél-szekaturájával, külföldi zsidóknak németországi tartózkodásának és naturalizációjának megnehezítésével stb. Több értékes felolvasás is tartatott, így dr. *Baek* rabbi értekezést tartott: „A zsidóság a vallások közt” címen, míg dr. *Cohn*, tartományi képviselő: „Az állam és a zsidók” címen ismertette a német zsidók sérelmeit, mire a következő rezolúciót fogadták el: „A német zsidók szövetsége újból óvást emel az ellen, hogy a német zsidóságnak alkotmányos uton biztosított egyenjogúsága a közigazgatás által lényeges pontokban az ellenkezőjévé változtatik. Így a zsidó tisztviselők az állami igazgatásban és az egyetemeken mellőztetnek, zsidók tisztí és tartalékos tisztí állásokból kizáratnak és az állam részéről nyújtott előnyök által megjutalmazzák a hitehagyást.

„Külföldi zsidók, csak azért, mert zsidók, tartózkodási jog engedélyezésénél és az állampolgárság megszerzésénél rosszabb helyzetben vannak, mint más külföldiek. A „szövetség” minden jogérzékkel bíró polgártárs támogatását várja a jogérti harcban, mely egyszersmint a haza javáért folyó küzdelem. De elsősorban magukat a német zsidókat szólítja fel, hogy a jogtalanság megszüntetésén munkálkodjanak és erélyesen vegyenek részt az egyenjogusításért folyó politikai harcban.”

Mikor lesz eredménye ezeknek a gyűléseknek, egyhamar meg nem mondható, de a német zsidók legalább önérzetesen szót emelnek az igazságtalanság ellen, minálunk minden tevékenység az orthodoxok szidásában és kehillá veszekedésekben merül ki.

A berlini hitközség arányai.

Azok a hatalmas arányok, melyekkel Németország fővárosában majdnem uton-utfélen találkozunk, a zsidó hitközség költségvetésében is imponáló módon jelentkeznek, és irigységgel tekintünk Berlin felé, ahol egy aránylag kisebb számú lakosság — a hitközség kerületéhez tartozó városok zsidó lakosságának összesége 140,000 lelket tesz — oly hatalmas számokban tudja felekezeti életének nyilvánulásait kifejezni és meg kell hajolni az áldozatkészség előtt, mely az óriási szükségletek kielégítését az elégedetlenség nyomai nélkül vállalja.

A berlini hitközség 1912. évi költségvetése ugyanis 4,448.000 márka, vagyis 5,338.000 korona kiadást tüntet fel, amelyből 2,548.000 márka, vagyis 3 millió korona kultuszadó útján nyer fedezetet. Az összehasonlítás kedvéért ide iktatjuk, hogy a budapesti hitközség 1911.

évi költségvetése körülbelül 2 millió koronát tesz, amelylyel szemben 900.000 K adóbevétel van előirányozva.

A kiadások közt első helyen természetesen a *szertartási* kiadások állnak, amennyiben majdnem 1 millió márkára rugnak.

E költségek java részét a hat községi templom emészti fel (egy hetedik most épül). Ezek szükséglete, a rabbik és kántorok fizetését is ide számítva, 666.000 márkára rug, amely összegből, különösen imaszékek bérbeadása révén, 168.000 márka térül meg. Maga a szertartási személyzet: 9 rabbi és 12 kántor fizetése 167.000 márkával szerepelt eddig, a jövő évre 2 új rabbi és 2 új kántor fizetésére még 30.000 márka van felvéve. Ünnepi istenitisztelek rendezése 220.000 márkát igényel, amelyből 90.000 márka térül meg, úgy hogy e tétel 130.000 márka hiányt tüntet fel, ami csak úgy érthető, ha az imaszékek bére rendkívül alacsonynak van megállapítva, különben érthetetlen az oly nagy deficit. Nevezetes tételt képez még *imaházi egyesületek* támogatása, amennyiben ez 126.000 márkát vesz igénybe. A többiek, p. o. kóserhus 38.000 és rituális fürdő 6000 márkával, a nagy tételek mellett alig jöhetnek számba.

Az *oktatási* kiadások 404.000 márkára rugnak és öt év óta körülbelül 25%-al emelkedtek. Ez összeg nagyságát csak akkor értékeljük teljesen, ha elgondoljuk, hogy a berlini hitközségnek nyilvános felekezeti iskolája nincs és így az egész összeg a hitoktatás által abszorbeáltatik, míg minálunk az oktatási kiadások egy tetemes részét a két elemi és két polgári iskola kiadásai emészti fel. Természetes, hogy oly nagy összegekkel a hitoktatás intenzívebbé tehető, hogy azonban az eredmények mennyire megfelelőek, arról kimutatások alig adhatnak felvilágosítást.

A tóra és aboda után a *jótekonyság*, a szociális munka veszi nagyban igénybe a berlini hitközség anyagi erejét. Igaz, hogy ott a munka rendszerezesebb, mint minélünk és nemcsak a közönséges szegényekre terjed ki, hanem a patronage tevékenységet is kifejti, sőt a rabsegélyezést is felöleli. Az 1 millió márkát meghaladó összeg, amelyet a szociális munka igénybe vesz, a következőképp oszlik meg: szegénységgyámoltás 300.000 márka, aggok háza 184.000 márka, két kórház 388.000 márka, két árvaház 113.000 márka és kiünnelendő árvák gyámoltása 72.000 márka.

A költségvetés egy sötétebb részét azon tételek képezik, melyek a hitközség adósságainak kamat és törlesztési összegeit tüntetik fel. Mert ez a hatalmas hitközség nem kevesebb, mint *12 millió márkával tartozik*, amely összeg után, kamat és törlesztés címén, 592.000

korona kiadás szerepel. Sokan bizonyára csodálkoznak az adósságok nagysága felett, de ezek nélkül a hitközség nem lett volna a helyzetben, hogy a sok, és rohamosan emelkedő igényeknek, különösen templomok építése tekintetében, megfeleljen. Így a jövő évben fog egy új templom a használatnak átadatni és már is két újabb templom építése van tervbe véve.

Ily nagy tevékenységet kifejtő hitközségnek természetesen maga az igazgatása is nagy summákat emészt fel és azért nem fogunk nagyon csodálkozni, ha olvassuk, hogy a közigazgatási tisztviselők fizetése és remunerációi címén 252.000 márka van felvéve; egyletek és intézetek támogatására 55.000 márka szolgál, a hitközségi „Gemeindeblatt” kiadása 40.000 márkába kerül.

Bemutattuk a hatalmas berlini hitközség munkásságának legfőbb mozzanatait. Természetesen készen kínálkozik a gondolat, hogy azokat a mi hitközségünkkel összehasonlítsuk. Az eredmény nem igen fog büszkévé tehetni, de azért igazságtalanságoktól is óvakodni kell. Mások ott a közönség vagyoni és műveltségi viszonyai, aminthogy más az ottani emberek gondolkodása, sőt bizonyos tekintetben még erkölcsi felfogása is.

Reflexiók.

Írta : Kritikus.

I.

Az igazságügyminiszteriumban felkaroltak egy eszmét, mely a kassai patronage kongresszuson merült fel. Az eszme, ha nem is egészen új, ha nem is a kongresszuson ringott bölcsője, érdemes arra, hogy még egyszer, sőt ha kell, még ismételten foglalkozzunk vele,

Arról van ugyanis szó, hogy a magyar társadalom charitatív tevékenységét egységes szervezetbe tömörítsék és ily módon a rendelkezésre álló (tőkében 100.000.000 K-t érő) eszközökkel céltudatos jótékonytságot gyakorolhassanak.

Szép, szép, nagyon szép az eszme. Már mi is merészkedtünk hasonlóval előhozakodni. Kisebb keretben, egymáshoz közelebb álló, jóformán rokonsági viszonyban élő jóléti intézmények kapcsolatát óhajtottuk létre hozni. Kimutattuk, hogy a zsidó jótékonytság szervezetlen voltánál fogva csak itt Budapesten is százezreket pocsékol el céltalanul, mert ahelyett, hogy karöltve munkálkodna, következetes és eredményes segélyezési politikát üzne, ötletszerű és irány nélküli alimizsnaosztogatásra pazarolja idejét és erejét.

Az idea bár mindenkinek tetszett, kivitelre mindaddig nem kerülhet, míg a jóléti intézmények nem annyira az azokra szorulóknak, mint inkább a vezetős szereplés dicsőségében tetszelgők kedvéért létesülnek és állanak fen.

Nem lehetetlen azonban, hogy az eszme legujabb protektorai lendítenek az ügyen. Mert hiába, nem elég a jó gondolat, az idea minálunk csak akkor kezd valóban életre való lenni, mikor „államilag approbált” signatúrával jelenik meg.

II.

A felekezeti lapok nestora a „The Jewish Chronicle” múlt héten ünnepelte fennállásának *hetvenedik* évfordulóját. A zsolttáros által megénekelt kor alkalmat szolgáltatott e hatalmas zsidó organumnak, hogy ünnepi köntösbe öltözve jelenjék meg sok-sok ezer előfizetője előtt, kik az egész világon elszórva, hétről-hétre alig várják a zsidó érdek és hírszolgálat e nagyszerű képviselőjének megérkezését.

Az ünnepi külső azonban nem változtatta meg rendes karakterét. A lap, komolyságához méltóan, történetének, fejlődésének ismertetésével, visszaemlékezésekkel, költészeti és irodalmi visszapillantásokkal tette ünnepi számát szebbé, hangulatosabbá. Melegen emlékezik meg a lap 3 volt szerkesztőjéről is és cikkét szószerint így fejezi be: „Nem szükséges, de nem is helyénvaló, hogy azokról is beszéljünk, akik még élnek és akik Ascher Mayer (a legkimagaslóbb alak a lap történetében) művét folytatták.

Megható ez a szerénység. A nálunk divó kötelező konvenció azonban nem hagyott bennünket nyugton. Mindenáron üdvözlölni szerettük volna a lap érdemes szerkesztőjét. Ámde tévedésből vagy feledékenységből történt-e, a lap szerkesztőjének nevét az egész nagy ünnepi példányban sehol sem tudtuk megtalálni? . . .

Chanuka.

— A chaszidim elbeszéléseiből. —

Irta: **Steinberg Juda.**

Alig hogy leáldozott a nap kislev hó 24-én és eltűntek a járkelők az utcáról, gyorsan végzett Heinrich sakter a mincha és máariv imákkal, aztán hiazasietett, magára zárta az ajtót és hozzáfogott a chanuka-gyertya gyújtásának előkészületeihez.

Az ajtót a fölötte, emeleten lakó, neveletlen emberek miatt zárta be, akik mindig az ő ajtaja előtt mentek el. Csufot üznek azok mindenből és valóságos istentagadók. Bizonyára őt is kigunyolnák . . .

de ő nem akarja, hogy csak egy ember is Izraelből, miatta súlyos bűnbe essék, gunyt üzván Isten szent parancsaiból.

Nagy buzgalommal és óvatossággal hasított ketté egy kiszemelt diót — de hirtelen megakadt e munkájában, zavarba jött, mert nem tudta, hogy mitévő legyen a dió magjával. Eldobni nem lehet, mert akkor megvetését éreztetné az eledellel, ami pedig tilos. Vagy talán adja oda a gyerekeknek? De hisz ez egy micvo gyakorlásához használt eszköznek egyik alkatrésze, amelynek élvezete, hasznosítása bizonyára nincs megengedve, már pedig a diót ilyen célra előre kiszemelte. De mégis gyorsan határozott, — mivelhogy nem illik sokáig habozni a micvókkal, — tűzbe dobta a dió magját, héjának egyik felét eltette holnapra, a másik felét pedig az ajtó melletti padra tette, olajat öntött, aztán kanócot tett belé és az égő samesszel a kezében, áhitattal és sugárzó örömmel mondta el a brochót, aztán meggyújtotta a mécset.

Nagy ügyességgel végezte e műveletet. Akár egy mécset gyújtott, akár többet, mind a nyolc estén úgy intézte dolgát, hogy mikor az utolsó mécset lobbantotta lángra, ugyanakkor fejezte be a brocho utolsó szavát is, se előbb, se később.

Azután egy kicsit hátralépett és onnan gyönyörködött a lobogó lángocskákban. Nagy boldogság érzete töltötte el lelkét, boldogabb volt, mint az a hatvan jámbor az eljövendő világban . . .

„Ezek a mécsek szentek“, persze hogy szentek — rejtelmes fényükkel világítanak, a teremtés hét napjának fényével.

„És nincs jogunk azokat felhasználni“. Összekuporodik, behunyja szemét, mert hátha élvezni találna a mécsek fényéből.

„A micvok, a vallásos szabványok, nem az élvezet kedvéért rendeltettek“.

És mindjárt az oldalt lógó sameszre irányítja tekintetét és nagy megnyugvással mondja: a mécsek fényének esetleges élvezete a samesz számlájára irassék.

„Nincs jogunk azokat felhasználni . . . hanem csak szemlélni“. Tehát nézni szabad őket. Mily keggel tüntet ki bennünket a Mindenható, aki megengedi nekünk, hogy legalább Chanuka estén gyönyörködhessünk a fenséges fényben, abban a fényben, mely el van téve a jövendő világ jámborai számára.

„De jósága még tovább terjed, mert szép köntösbe öltözteti ezt az adományát . . . gyönyörű micvóval hozza kapcsolatba . . . a chanuka-mécsek gyújtásával.

„Sőt még azt is megparancsolja, hogy dicsérjük és magasztal-

juk őt, ama csodákért és csodás tettekért, amelyeket őseinkkel mivelt a múltban, velünk a jelenben és mivelni fog a jövőben, minden nap és minden időben, minden órában és minden pillanatban“.

Nagy élvezettel éneklí a „mooz cur jesuoszi“ félig siró, félig vidám hangon és az a fájdalom, amely előtör és kihallatszik az örömből, elterjed lassacskán a szobában és belemarkol a hallgató családtagok szívébe, akik élvezettel és a büszkeség bizonyos nemével zokognak, mint a fogságban synylődő királyfiak.

Mikor pedig ahhoz a strófához érkezik, amely így kezdődik: „Bajjal telt meg lelkem“, akkor oly érzés fogja őt el, mintha ő — Heinrich — viselné egész Izrael szenvedéseit, meggörnyed, összeroppan nagy odaadással, hogy magára vállalja a sújtó csapások terhét és a szolgaság jármát . . .

Aztán tovább énekel. „Szentélyének pitvarába hozott“. Most meg úgy rémlik előtte, mintha Isten — bocsánat a hasonlatért — megfogná a ruháját, Heinrich ruháját és elvinné őt, Heinrichet, ruhájánál fogva, szentélyének pitvarába . . .

Ő pedig nézi a mécsek fényét, nézi, nézi és szeme nem tud betelni. Minél tovább mereszti szemeit rájuk, annál több gondolat és érzelm kél agyában és szívében, de nem mondhatja el azokat ajkai-val, nem is erti meg fül . . .

Látja szemével, hogy a mécsek lángja lobog és hajlik keletre, nyugatra, északra, délre, meggörnyed, összezsugorodik, kiegyenesedik . . . Jól tudja, hogy mindezek a mozdulatok nem a véletlen játéka, hanem, hogy ebben is Isten különös gondviselése nyilvánul meg. „Hiszen ha a göröngyre, vagy a forgácsra, amely ember lábai alá kerülve, ide-oda vetődik, az isteni gondviselés örökodik, — hát akkor csak nem véletlenség, hogy e szent chanuka-mécsek merre hajladoznak ? !

Tehát van értelme a dolognak . . . mely titkok rejtőznek itt.

„Háladalt zengenek a mécsek ! dicsérik Istent és hálát adnak neki, hogy megteremtette világát“.

És itt fölöttem, az emeleten, összekerül az a nevetlen népség. — ujjonganak, ünnepelnek és szószátyárkodnak.

„Juda Makkabit“ ünnepelik. Oh ti együgyűek ! Hát talán azt hiszitek, hogy, ha Juda Makkabi nem élt volna, akkor nem lett volna chanuka ? Hát ebből a tórából, amely kétezer évvel megelőzte a világ teremtését, talán hiányoztak valóságos szabályok és fontos rendelkezések ? !

Ismeri ő nagyon jól a „Chasnoneusok“ egész történetét és a

sok harcról is tud — de hát talán a csaták a fontosak? Az az egész háboru a „Chasmoneusokkal“ és az „ő Juda Makkábijukkal“ csak arra való volt, hogy megvalósítsák egy szabálya szent és tökéletes töránknak, amelyből nem hiányzik semmi, amelyben nincs több a kelletténél, amely örökké fenmarad és amely magába foglalja mind az időket!

„Azok meg örvendenek és vigadnak — nem e szent és rejtelmes fénynek, hanem néhány gyűszünyi kiontott görög vérnek.

Nem tudják szegények, hogy mindez, alapjában véve, nem Marta basz Bajtosz és Nakdimon ben Gorjon* szép palotái miatt történt, amelyek pusztulását úgy siratják és annyi könnyet hullatnak, hanem amiatt a tiszta olajkorsó miatt, amelyben a titkok titka rejtezik.

De ezeknek az érzéki embereknek sejtelmük sincs a szellemiekről! Mellőzik a lényegest és belekapaszkodnak a jelentéktelenbe!“

„Nyujtsd ki szent karodat“.

Nyomatékos hangsúllyal ejti ki a szavakat és arra gondol, hogy vajha fölnyitná a Mindenható a vakoknak szemeit, hogy megértsék és fölfogják az igaz gondolatot, hogy megtudják, mi a „Chanuka“ és hogy mire kellettek a háboruk és a Chasmoneusok . . .

A héber eredetiből fordította: W. S.

Különfélék.

A pesti izr. hitközség előljárósági üléséből. A pesti izr. hitközség f. hó 9-én tartott előljárósági ülése a hitközség tanszemélyzetének beadványával foglalkozott, mely a közgyűlés által feltételelesen megszavazott fizetési pótlék kiutalványozását sürgeti meg és általában új fizetési szabályzat megállapítását kéri. Az előljáróság határozata odairányul, hogy a fizetési pótlék kiutalványozását dec. közepén újabb tárgyalás alá veszi, az új fizetési szabályzat kidolgozásával pedig az oktatási előljárót a főtitkárral és titkárral együtt bizta meg. A f. hó 23-án trtott előljárósági ülés a dr. Ónody Adolf ny. rk. tanár lemondásával a kórházban megüresedett orr- és gégeszeti

* Martha a Boetios papi családból való gazdag asszony volt, férjének, Ben-Gamalának állítólag pénzért vette meg a főpapi méltóságot II. Agrippától (Jebamot 61. a.). Nikodemos ben Gorion egyike volt azon három gazdag jeruzsálemi polgárnak, akik annyi élelmiszert gyűjtöttek össze raktáraikba, hogy az évekig elegendő lett volna a főváros szükségleteinek ellátására. De a háboru folyamán a tűz martalékká váltak (Gittin 56. a.).

rendelő főorvosi állásra egyhangulag dr. *Pollatschek* Elemért választotta meg.

Az ülés egy másik fontos tárgyát dr. *Basch* Gyula fiárvaházi bizottsági elnök lemondása képezte. Az előjáróság amellet, hogy az oktatási előjáró intézkedéseit teljesen magáévá tette, a lemondásra okot fennforogni nem látván, felhívta dr. *Basch* Gyulát, hogy tisztességét tartsa meg, mire ez lemondását visszavonta. A lemondás okát az árvaházi bizottság hatáskörének terjedelme körül, különösen az oktatásügyet illetőleg, a hitközségi előjárósággal felmerült differenciák képezték volna. Mindenesetre remélhető, hogy azok egy új, világos szabályzat megalkotása által teljesen megfognak szűnni és ez mihamar történhet, mert három szabályzattervezet is áll az előjáróság rendelkezésére, melyekből nem nehéz azokat a határozmányokat megállapítani, melyek a fiárvaház további eredményes munkásságát lehetővé teszik, de melyek a pesti izr. hitközség előjáróságának befolyását is — hisz a fiárvaház elvégre a pesti izr. hitközség fiárvaháza — kellő mértékben biztosítják.

A pesti izr. hitközség választmányi üléséből. A f. hó 19-én tartott választmányi ülésen, mely dr. *Weinmann* Fülöp elnöklete alatt ment végbe, elnök a napirend előtt dr. *Sámuel* Lázár és *Herzfeld* Zsigmond vál. tagok elhunytáról emlékezett meg kegyeletes módon, mire a választmány elnök indítványára a vesztesége fölötti sajnálatának jegyzőkönyvileg is kifejezést adott. A napirend első tárgyakép dr. *Weiszbürg* főtitkár fölolvasta az előjáróság jelentését az utóbbi időben végbement fontosabb eseményekről, amelyből különösen kiemelendő a dr. *Kohn* Sámuel főrabbi 70 évi születésnapjáról való meleg megemlékezés az alapítványtétellel kapcsolatban, melyről más cím alatt adnak hírt, a főünnepi pótimaházak és különösen a régi országházban berendezett templomról, a kecskeméti hitközség segélyezéséről való beszámolás valamint a folyó évben végbement adószabályozás fontosabb eredményeinek kimutatása, nevezetesen, hogy a felszólamlások folytán történt adóleszállítások után az adóelőírás összesen 1,100.000 K-t tett, amely összegből az ülés napjáig 766.000 K folyt be, míg a költségvetésbe 900.000 K van a folyó évre beállítva ; a folyó évben 5700 új adóalany is ki lett kutatva, kik összesen 100.000 K adóval lettek megróva. E jelentéssel kapcsolatban a választmány dr. *Glass* Izor indítványára dr. *Erdélyi* Jakabnak, ki a hitközség szegényorvosi állásáról 30 évi eredményes szolgálat után lemondott, buzgó munkásságáért jegyzőkönyvileg is kifejezte köszönetét.

Dr. Bródy Samu kérdést intézett az iránt, hogy mi az oka annak, hogy a kórház orr- és gégeszeti rendelő-főorvosi állása már oly régen nincs betöltve és indítványt tett, hogy a választmány az előjáróságot ez állás betöltése körüli intszkedéseinek mihamarább való megtételére kérje fel, amely indítvány a választmány, miután az elnök és jelenlevő előjárók is hozzájárultak, egyhangulag el is fogadtatott. Elnök bejelentvén, hogy *Adler Gyula* kórházi bizottsági elnök állásáról lemondott, lelkes szavakban mondott köszönetet a távozó elnöknek önfeláldozó munkásságáért, mire a választmány a köszönetet a jegyzőkönyvben is kifejezésre juttatni rendeli. A főtitkár jelentései a befolyt adományokról és a bekebelezésekről képezték a napirend utolsó tárgyait.

„Az igazság utban van” szállóigévé vált mondás jut eszünkbe, midőn a XI. községkerület f. évi okt. 17-ikén Székesfehérvárott tartott ülésének jegyzőkönyvét olvasva, láttuk, hogy ott már nemcsak a régi stereotyp-frázisok „a megtévesztett orthodox testvérek”-ről, „a gyűlölködéstől, a pártszenvédelemtől és önző hatalmi vágytól elvakított” orth. vezetőkről és hasonló, balkáni vitatkozási módra emlékeztető szólalmok hangzottak el, hanem szóhoz jutott egy józan, a helyzetet alaposabban megfigyelő vélemény is, bár ez a gyülekezetben győzedelmessé nem is vált, a mi fölött nem is csodálkozhatunk, ha elgondoljuk, hogy évek óta hétről-hétre olvashatók ezek a testvéri szeretettől csepegő nyájaskodások a legkülönbébb sauce-okban feltálalva.

Bernstein Sámuel, a gyűlés egyik tagja, kifejtette, hogy a szervezeti kérdések a vallási kérdésekkel szorosan összefüggnek és azért az orthodoxok az egységes szervezetbe csak kényszer útján lennének bevitelők és ily kényszer a kormánytól nem várható. Ilyformán az *egységes* szervezet megalkotása lehetetlen lévén, nem marad más kikontakozási mód, mint hogy a haladó zsidóság *külön* szervezkedjék és a szervezet által erőben és sulyban meggyarapodva, keresse a kapcsolatot az orthodoxokkal. Ily irányu határozott indítványt tett.

Az indítványt, mint említettük, el nem fogadták ugyan, sőt azt maga az indítványozó az egyöntetűség kedvéért vissza is vonta, de azért azt hiszszük, hogy maga az indítvány ajánlása szimptomatikus és lehetetlen, hogy az egyszerű igazság kiejtése is hatátnélküli lett volna. A hamis hangokhoz szoktatott hallást lassan lehet csak tiszta, helyes hangokhoz szoktatni.

A hitközségi kórházak bizottságának új elnöke. *Adler Gyula* a kórházi bizottságok eddigi elnöke, aki a chevra alelnöki állására választatott, lemondván, a választmány f. hó 14-én tartott

ülésén agyhangulag Szécsy Arthur szerkesztőt választotta meg a kórház és Bródy Zsigmond és Adél-gyermeckórház bizottságának elnökévé. Az új elnök, ki a gyermeckórház bizottságában eddig is tevékeny részt vett, nagy munkakedvvel és buzgósággal lát hozzá a kiűntető állás fontos teendőinek ellátásához.

Alapítvány az orsz. rabbiegyesület részére. A pesti izr. hitközség előljárósága dr. Kohn Sámuel főrabbi 70 év születésnapja emlékére egy a főrabbi nevét viselő 10.000 koronás alapítványt tett, melynek kamatai szegény rabbik özvegyei és árvái támogatására foglalkoznak szolgálni.

Rigócz Zsigmond ünneplése. Rigócz Zsigmond, a pesti izr. hitközség adófelügyelője f. é. nov. 1-én töltvén be 40 éves szolgálatát hitközségünknel, a hitközség tisztviselő kara lakásán testületileg megjelent, ahol dr. Weiszbürg főlitkár a kar nevében melegen üdvözölte és kartársai ajándékképp egy megfelelő felirással ellátott művészi ezüstserleget nyújtott át neki. Az ugyanaznap este tiszteletére rendezett vacsorán a központi hivatal tagjain kívül távolabbi kartársai is nagy számban vettek részt, így dr. Fischer Gyula rabbi és a kántorok, valamint iskoláink igazgatói, tanárok, tanítók stb. és számos felkészültben ünnepelték a jubilánst. A pesti izr. hitközség előljárósága pedig egy később tartott ülésében jegyzőkönyvileg fejezte ki elismerését az érdemes tisztviselő iránt, de egy kis kézzelfogható figyelemről is gondoskodott részére és felhasználta a f. hó 14-én tartott választmányi ülés alkalmát, hogy érdemeiről a választmány előtt is megemlékezzen. Az ünnepelt tisztviselő az annyi oldalról megnyilatkozó elismerésre páratlan szorgalmával és alapos ügyismeretével kiváló módon szolgált rá.

Br. Rothschild hagyományai magyar zsidó célokra. Az elhunyt br. Rothschild Alfonz azon 50.000 K-án kívül, mely fővárosi zsidó szegények közt már kiosztott, még 30.000 K-t hagyományozott hazai zsidó célokra, melyek a Bródy Zsigmond és Adél-gyermeckórház, a hitközség fiárvaháza és az Orsz. Izr. Patronage Egylet közt egyenlően osztattak fel.

Palesztinából. A jaffai héber gymnasiumnak most nyílt meg a VII. osztálya. A növendékek száma összesen 300-at tesz, míg az ottani konzervatív „Tudkemoni középiskola” 196 növendéket számlál. A tannyelv mindkettőben a héber. — Jaffában egy orosz származású zsidó orvos *tüdőbeteg szanatórium* felállítására kért engedélyt. Az ottani hatóságok melegen pártolják a tervet. — Mócza zsidó kolóniában egy új szappan- és olajgyár alakult. — A berlini „Verband jüdischer

Frauen für Kulturarbeit in Palaestina“, melynek célja, hogy a palesztinai zsidó nőket keresetképeséghez juttassa és mely eddig csak Jaffában tartott fenn csipkeverő műhelyeket, eddigi sikerein felbuzdulva, Jeruzsálemben, Tiberiasban és Ekronban is állított fel ily műhelyeket. Ezekben a nők a csipkeverésen kívül a héber nyelvben, tornában és természetismeretekben is nyernek oktatást. — Jeruzsálemben zsidó tornaegylet alakult.

Rabbi- és tanítóképző-intézet a török zsidók részére. A zsidó renaissancának az a fuvallata, mely a keleti zsidóságot újabb időben érte, a szefard (spagniol) zsidóság eddigi kulturális elmaradottságának is, úgy látszik, útját fogja állani. Ismeretes, hogy az u. n. spanyol kornak virágzása után, mily hanyatlás állott be a szefard-zsidóknál, nemcsak az általános, de még a speciális zsidó kultúra tekintetében is. Azért kiválóan örvendetes az a hír, mely szerint a török zsidók legfőbb képviselője, a konstantinápolyi medslisz dsizmani, rabbi- és tanítóképző felállítását határozta el. A tanítóképezdében az európai praeparandiákon általában szokásos tárgyakat fogják tanítani, természetesen a zsidó vallási tárgyakkal bővítve. A tanfolyam, megfelelő előképzettség után, 5 évig tart, ennek elvégzése után azonban a tanítónak a metszői és előimádkozói funkciók ellátásához szükséges elméleti és gyakorlati ismereteket is kell megszerezni és azokból vizsgát tenni.

A rabbiszemináriumi oktatás három cyklusban fog folyni. Az első teljesen azonos a tanítóképző három évfolyamával. A második két évből, a harmadik négy évből fog állani. Az oktatás nyelve mindkét intézetben a héber és a török. Idegen nyelvekből a németet és franciát fogják tanítani, amelyek közt a növendékek szabadon fognak választani. A teljesen kifejlődött intézetek fentartási költségei 75,000 forint tennének, amelyek egyelőre csak részben vannak biztosítva, de remélik, hogy az Alliance és a Deutscher Hilfsverein támogatása is meg lesz nyerhető.

Halálozások. E napokban temették *Grünwald* Bernát ny. min. osztálytanácsost, a pesti izr. hitközség képviselőtestületének régi tagját. — Neustrelitzben elhunyt dr. *Hamburger* Jakab rabbi 87 éves korában. Az elhunyt az ismert „Realencyklopädie für Bibel und Talmud“ című lexikon szerzője volt. — Bécsben hosszabb betegség után elhunyt *Singer* József főkántor, kit annyira becsültek, hogy a „Kais. Rath“ címet is nyerte.

Hitközségi tisztviselők biztosítása. A német „Gemeindebaud“ kérvényt intézett a birodalmi gyűléshez, hogy a hitközségek tisztviselői az állami biztosító intézetbe vétessenek fel tagokul. Ezenkívül pedig egy kiegészítő pénztárt létesítenek, mely az állam által nyújtott nyug-

dijakat stb. megfelelő összegre kiegészítse. Nálunk, hol mindig csak nagy politikát csinálnak és már negyven év óta minden fetekezeti munka abba a kérdésbe fullad bele, hogy egységes vagy kettős legyen a szervezet, akár még 50 évig fognak e kérdéstről vitatkozni, addig pedig tovább éhezhetnek vagy koldulhatnak a munkaképtelen kántorok és metszők és azok özvegyei. Azaz bocsánat. Csak nemrég adatott tudtul mindazoknak, kiket illet, hogy az orsz. felekezeti nyugdíjintézet céljaira az orsz. izr. közalapról, mely az ügyet évekkal ezelőtt programjába vette és azt „a tett tapasztalatok folytán sem ejtette el“ (?) e célra rezervált tőkéjéből és az államsegélyből összegyűlt összegből már 18,408 06 K áll rendelkezésre. Nem horribilis összeg? Vannak hozzá t. i. legalább kétezren.

Tórafelolvasás német fordítással. Berlin orgonás templomai-ban e hóban lépett életbe az az újítás, hogy a heti tóraszakasz nem-csak héber nyelven, hanem németül is felolvastatik. A fordítás, mely szerint ez történjék, nincs megállapítva, hanem minden rabbi maga állapítja meg a fordítást. Természetes, hogy a fordítás azokra a részekre, melyek a gyermekek és nők szempontjából kényesek, ki nem terjed. Ezek a részek hitközségi határozattal állapították meg.

A vándorkoldulás szabályozása. Az elmúlt hetekben Bécsben az osztrák nagy zsidó egyesületek és községek képviselői részéről kiküldött képviselők jelenlétében gyűlés tartatott, melynek tárgya a vándorkoldulás szabályozására megállapítandó közös eljárás volt. El is határozták, hogy a németországi szervezet módjára egy központi és a nagy vidéki centrumokban kerületi segélypénztárak fognak alakíttatni, melyek a vándorkoldusok megfelelő segélyezését illetőleg hazaszállítását fogják intézni. A terv szerint minden hitközség összjövedelmének legalább 2%-át erre a célra fordítsa. Ez összeg $\frac{4}{5}$ -ét a községek saját kerületük pénztárába szállítják, $\frac{1}{5}$ -ét pedig rendkívüli esetekre visszatartják, míg a ker. pénztárak jövedelmük $\frac{1}{4}$ -ét a központi pénztárnak juttatják a központi iroda feniartására és szegényebb pénztárak segélyezésére. Tervbe van véve foglalkoztató műhelyek felállítása is, amelyekben munkaképes szegények, addig, míg állandó foglalkozást nem nyernek, dolgozhassanak. Idején volna, hogy a vándorkoldulás kérdésével nálunk is foglalkozzanak, mert az sok vidéken már most is majdnem csapás-számba vehető és nagyon féltő, hogy ha az osztrák szervezet a vándorkoldulást megnehezíti, annál inkább fogják a koldusok, melyek nagy része bizony Galiciába való, Magyarországot elárasztani.